

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ดุชฎินิพนธ์ เรื่อง แนวทางและมาตรการการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินระหว่าง กองทัพเรือกับประชาชน : กรณีที่ดินทรงสงวนในเขตตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี นั้น เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนที่อยู่พื้นที่ตำบลแสมสารโดยตรง ดังนั้น จึงมีจุดยืนการวิจัยที่เกิดจากการมี ประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนและมีความนิยมที่หล่อหลอมขึ้นมาจากชุมชน ซึ่งด้านหนึ่งก็จะ ทำให้การวิจัยเข้าถึงข้อมูลได้อย่างลึกซึ้ง แต่อีกด้านหนึ่งก็อาจจะมียอคติที่เกิดจากค่านิยมในชุมชนได้ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องวางวิธีวิทยาการวิจัยให้ได้ข้อมูลที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์มายืนยัน อย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดแนวทางในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญใน การดำเนินการวิจัย 3 ส่วนคือ

- 3.1 แนวทางในการวิจัย
- 3.2 วิธีการวิจัย
- 3.3 เทคนิคในการวิจัย

3.1 แนวทางในการวิจัย

ในส่วนแรกในงานวิจัยนี้จะใช้การวิจัยแนวสหวิทยาการแบบข้ามพหุสาขา (Transdisciplinary approach) สหวิทยาการแนวข้ามพหุสาขาเป็นการศึกษาแบบองค์รวมที่ตั้งอยู่ บนฐานคิดว่าสังคมไม่ได้แยกออกเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมตามสาขาวิชาตั้งแต่ เริ่มแรก แล้วนำปัจจัยด้านต่าง ๆ ของแต่ละสาขาวิชามาสมผสานในรูปของสหวิทยาการในภายหลัง แต่การวิจัยข้ามพหุสาขาเป็นวิธีคิดที่ใช้วิเคราะห์ภาพรวมที่ครอบคลุมทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม นิเวศวิทยา และการเมืองในฐานะที่เป็นระบบความรู้ที่เป็นหนึ่งเดียวกัน

3.2 วิธีการวิจัย

ในส่วนที่สองภายใต้ภายใต้แนวสหวิทยาการแบบข้ามพหุสาขาดุชฎินิพนธ์นี้จะใช้วิธีการวิจัย เชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ หมายถึง การศึกษาที่จะใช้หลักฐานเชิงประจักษ์เป็นข้อมูลเชิงพรรณนา ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในอดีตกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน และเชื่อมโยงไปถึง เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3.3 เทคนิคในการวิจัย

เทคนิคในการวิจัยคุณูปการนี้จะใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ที่สำคัญ 7 เทคนิค คือ

3.3.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary research)

3.3.2 การสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral history)

3.3.3 การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย

3.3.4 การสัมภาษณ์เจาะลึก

3.3.5 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม (Participant observation and non-participant observation)

3.3.6 การตรวจสอบข้อมูล

3.3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.3.1 การวิจัยเอกสาร

การวิจัยเอกสารในที่นี้ หมายถึง การศึกษาจากเอกสารและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในอดีตที่เกี่ยวข้องกับที่ดินทรงสงวนของตำบลแสมสาร ได้แก่ เอกสารชั้นต้น (Primary document) เช่น เอกสารจากหอบจดหมายเหตุแห่งชาติ แผนที่กองทัพเรือ พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พระราชกฤษฎีกาการสงวนหวงห้ามที่ดิน พ.ศ. 2479 หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน เป็นต้น และชั้นรอง (Secondary document) เช่น งานเขียนที่เป็นตำนาน รายงานการวิจัย งานวิทยานิพนธ์ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงหลักฐานทางโบราณคดีที่เกี่ยวข้องด้วย

3.3.2 การสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า

การสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) โดยมีแนวการสัมภาษณ์ที่มีเนื้อหาที่สำคัญ เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน การตั้งถิ่นฐานและตำนานเรื่องเล่าในชุมชน การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ การปกครอง และวัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้น การสัมภาษณ์ในที่นี้จะกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้อาวุโสและผู้ที่มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับหัวข้อวิจัยอย่างดี ซึ่งมี 2 รูปแบบคือการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคลและการสัมภาษณ์กลุ่ม เช่น นายธรรก ถาวรชินโชติ นายกสมาคมประมงแสมสาร หลวงตาสุภาพ กลุ่มแม่ครัววัดช่องแสมสาร คุณปราณี สุขวารี ตระกูลชั้นนำของแสมสาร นายมงคล พวงสิน ผู้นำชุมชน เป็นต้น

3.3.3 การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย

การสัมภาษณ์กลุ่มย่อยดำเนินการโดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักประมาณ 3-5 คน โดยผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนและเรื่องที่ดินจากสถานภาพที่ต่างกัน เช่น ผู้นำจากฝ่ายกำนันผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายนักการเมืองท้องถิ่น และฝ่ายประชาสังคมท้องถิ่น ซึ่งนอกจากช่วยเสริมข้อมูลซึ่งกันและกันแล้วยังเป็นการตรวจสอบข้อมูลซึ่งกันและกันด้วย จำนวน 3 ครั้ง

3.3.4 การสัมภาษณ์เจาะลึก

การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) เป็นการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ (Key informants) จากกลุ่มที่มีจุดยืนแตกต่างกันเกี่ยวกับที่ดินทรงสงวนในแสมสาร คือ

- 1) ผู้ให้ข้อมูลหลักของกลุ่มกองทัพเรือ เช่น พลเรือเอก วรศักดิ์ จันทนุ อธิบดีผู้บัญชาการกองเรือป้องกันฝั่งเขต 1 สัตหีบ เป็นต้น
- 2) ผู้ให้ข้อมูลหลักของกลุ่มผู้นำชุมชนแสมสาร เช่น นายเสนห์ พิทักษ์ภรณ์ อธิบดีกำนันคนแรกของตำบลแสมสาร เป็นต้น
- 3) ผู้ให้ข้อมูลหลักของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น นายสุวัฒน์ สุดจิตรสมโภชน์ อธิบดีธนารักษ์พื้นที่ชลบุรี สำนักงานธนารักษ์พื้นที่ชลบุรี เป็นต้น
- 4) ผู้ให้ข้อมูลหลักของภาคประชาสังคมในพื้นที่ เช่น นายไพศาล ศุภทวีระ ผู้นำการเคลื่อนไหวประเด็นที่ดินในพื้นที่สัตหีบ เป็นต้น

3.3.5 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม

การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลโดยการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนเสมือนหนึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชน ส่วนการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมเป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยทำตัวเสมือนคนนอกที่ศึกษาโดยเฝ้าสังเกตอยู่วงนอกและไม่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน อย่างไรก็ตาม การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมสามารถเก็บข้อมูลในระยะเวลาที่สั้นกว่าและเปลืองทุนทรัพย์น้อยกว่าการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม แต่ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ละเอียดสมบูรณ์เท่าการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2559 : 175-178)

3.3.6 การตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยนี้ใช้วิธีการแบบผสมผสานในการตรวจสอบข้อมูล โดยใช้หลักการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2559 : 111-112) ดังนี้

- 1) การตรวจสอบจากผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีจุดยืนต่างกัน ได้แก่ กลุ่มทหารเรือ กลุ่มประชาชนชาวแสมสาร และกลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2) การตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน โดยใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลายมาตรวจสอบกันระหว่างข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลจากการสังเกตการณ์

3.3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในวิทยานิพนธ์นี้จะใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยเน้นการตีความหมายในทางสังคมบนฐานของการวิเคราะห์เหตุและผลในทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือเป็นความเชื่อว่าเหตุการณ์ในปัจจุบันเป็นผลที่มาจากเหตุสะสมในอดีตและจะมีผลต่อไปในอนาคต (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2559 : 145)